

Nyssa sylvatica, een topper voor herfstkleur*

In 1999 vierde de NDV haar 75-jarig bestaan. In dat jaar werden op diverse plaatsen jubileumbomen gepland. Zo ook tijdens de excursie in het Von Gimborn Arboretum in Doorn op 16 oktober van dat jaar. Het betrof *Nyssa sylvatica* 'Wisley Bonfire'. Hoe is het deze bomen tot nu toe vergaan? Met de boom in het Von Gimborn Arboretum gaat het uitstekend. Het is elke herfst een topper met zijn intense warme, vrij langdurige herfstkleur.

De Tupelo of *Nyssa sylvatica* is in ons land nog altijd zelden te zien, terwijl ze in haar thuisland de Verenigde Staten elk najaar in de natuur en in parken weer de show steelt met haar schitterende intens (wijn-)rode en oranje herfstkleuren. In de VS wordt deze kleurenschouw als heel gewoon ervaren. Daarom sprong er ook geen enkele boom zó uit, dat deze werd geselecteerd om speciaal verder gekweekt te worden en van een cultivarnaam te worden voorzien. Amerika is ver weg en zo werd op het vasteland van West-Europa door kenners soms jaloers naar Engeland gekeken, waar in enkele parken *Nyssa* in de herfst de blits maakten. Het bekendst is Sheffield Park in East-Sussex in het zuiden van Engeland. In dat grote park dat in de achttiende eeuw werd ontworpen door de beroemde landschapsarchitect Lancelot 'Capability' Brown staat een groep *Nyssa* aan de rand van een grote vijver, dat vooral in de herfst een fraai decor oplevert. Het kon niet uitblijven of één van deze bomen ging men in Engeland vermeerderen. Ze kwam in de handel als *Nyssa sylvatica* 'Sheffield Park'.

Enkele andere Engelse parken en arboreta wilden niet achterblijven en zo lanceerde de RHS Wisley Gardens *N. sylvatica* 'Wisley Bonfire', de Valley Gardens, onderdeel van Windsor Great park, *N. sylvatica* 'Windsor' en het Hillier Arboretum *N. sylvatica* 'Jermyns Flame'. En vervolgens waren er natuurlijk weer enkele boomkwekers, die in bijzonder sortiment zijn gespecialiseerd, die deze selecties in ons land invoerden en in cultuur namen. Recent volgden uit Australië nog de selecties 'Red Red Wine' en 'Autumn Cascade', een treurvorm.

Voordat in het Von Gimborn Arboretum rond 2000 een aantal *Nyssa* werden gepland waren de ervaringen met eerder geplante exemplaren wat herfstkleur betreft zeer teleurstellend. In de herfst verschenen hooguit in de top enkele rode blaadjes. Het is duidelijk dat voor goede herfstkleuren onder Nederlandse omstandigheden speciale selecties nodig zijn, evenals voor bijv. *Acer rubrum*.

Nyssa is een bladverliezende boom met een afwisselende bladstand en gaafrandige of getande, enkelvoudige bladeren zonder steun-

Nyssa sylvatica (Tupeloboom) in het Von Gimborn Arboretum

Foto: Piet de Jong

blaadjes. De bloeiwijzen zijn kleine trosjes of hoofdjes met mannelijke en/of vrouwelijke vier- of vijftallige bloemen. De vruchten zijn bessen met meestal één zaad. Maar de herfstkleuren doen het hem.

Nyssa behoort volgens de Angiosperm Phylogeny Website thans weer tot de *Nyssaceae*. Enkele jaren geleden werd het geslacht geplaatst in de onderfamilie *Nysoideae* van de familie *Cornaceae*. Tot de familie worden ook *Alangium* en *Davidia* (Vaantjesboom), gerekend.

Nyssa telt een twaalftal soorten, waarvan vier in Noord-Amerika, één in Costa Rica en zeven in China, waaronder *N. sinensis*.

De naam *Nyssa* verwijst naar Nysa, een stad in India, waar Bacchus door nimfen opgevoed zou zijn en het betekent: woonplaats van nimfen. Het is dus de nimfenboom. Linnaeus beschreef *Nyssa aquatica* en met de keuze van deze naam zinspeelde hij op de groei van de boom op terrein dat onder water staat. Hier woonden de waternimfen.

De Amerikaanse soorten groeien van nature in groepen op moerassige of vrij natte standplaatsen in het zuidoosten van de VS. Alleen *N. sylvatica*, de Blackgum, komt nog veel noordelijker voor tot in het zuidoosten van Canada en gedijt ook op drogere bodems. *N. sylvatica* kan een grote boom worden

van twintig tot dertig meter hoog met een zuilvormige kroon waarbij de lagere takken vaak sterk afhangen. Dit is ook de soort die het meest in cultuur is. *N. sylvatica* var. *biflora* blijft kleiner, heeft kleiner leerachtig blad en wordt ook wel beschouwd als een aparte soort: *N. biflora*, de Swamp Tupelo, *N. aquatica*, de Water Tupelo, onderscheiden zich van *N. sylvatica* in het grotere blad, alleenstaande bloemen, grotere vruchten en een blauwrode herfstkleur. *N. ogeche* en *N. ursina*, de Bear Tupelo, hebben het kleinste areaal, namelijk alleen in de staat Florida en zeker *N. ogeche* is in ons klimaat niet winterhard.

Van de Chinese soorten is alleen *N. sinensis* in cultuur bekend. De herfstkleuren zijn nog spectaculairder dan die van *N. sylvatica*, maar niet overal is deze soort echt winterhard. De grote leerachtige, aanvankelijk roodgetinte bladeren verkleuren in de herfst van geel tot knalrood. De soort hoort thuis in centraal China. De overige Chinese soorten worden bijna allen op hun groeiplaatsen bedreigd en enkele voor Yunnan beschreven soorten zijn mogelijk al uitgestorven.

*Dit artikel is een bewerking van 'Parels uit het Von Gimborn Arboretum' (29), gepubliceerd in *Hortus*, december 2009. □